

Spis treści

Wstęp	9
-------------	---

Rozdział I. Prawo i czas — założenia teoretyczne

15

1. Natura czasu jako zjawiska społecznego i prawnego	15
1) Czas jako zjawisko społeczne	15
2) Prawo i czas w teoriach prawa	17
a) Pozytywistyczne ujęcie relacji prawa i czasu	18
b) Stosunek prawa i czasu w teoriach niepozytywistycznych	21
2. Przejawy oddziaływania upływu czasu na prawo	26
1) Zewnętrzny i wewnętrzny wymiar oddziaływania upływu czasu na prawo	26
2) Płaszczyzny oddziaływania upływu czasu na zobowiązanie podatkowe	28
3. Rzeczywistość społeczna w teoriach podatku i prawa podatkowego	31
1) Geneza i znaczenie zasad podatkowych	31
2) Opodatkowanie a porządek ekonomiczny	37
3) Sprawiedliwość podatkowa i jej podstawy	39
4) Zasada zdolności płatniczej jako przejaw sprawiedliwości podatkowej	44
a) Rozumienie i charakter zasady zdolności płatniczej	44
b) Konstytucyjne uzasadnienie zasady zdolności płatniczej	47
5) Zdolność płatnicza a wpływ czasu	50

Rozdział II. Element czasu w konstrukcji obowiązku i zobowiązania podatkowego

— wybory podatkowe oraz planowanie podatkowe przez wzgląd na upływ czasu

54

1. Podatkowy stan faktyczny a obowiązek i zobowiązanie podatkowe	54
1) Znaczenie podatkowego stanu faktycznego w kształtowaniu powinności podatkowej	54
2) Opcje podatkowe w treści podatkowego stanu faktycznego	57
a) Charakterystyka opcji podatkowych	57
b) Rodzaje wyborów podatkowych i ich specyfika	60
2. Relacja obowiązku podatkowego do zobowiązania podatkowego w aspekcie czasu	63
3. Upływ czasu jako przesłanka i kryterium obejścia prawa podatkowego	73
1) Istota obejścia prawa podatkowego i jego przejawy	73
2) Metody dostosowania obciążenia podatkowego do zmieniającej się zdolności płatniczej podatnika	76
a) Oszczędności podatkowe	76
b) Unikanie opodatkowania	78
3) Granice legalności unikania opodatkowania jako instrumentu planowania podatkowego w czasie	79
a) Uzasadnienie przeciwdziałania unikaniu opodatkowania	79
b) Wyznacznik sprzecznego z prawem unikania opodatkowania	81

Rozdział III. Kształtujące oddziaływanie czasu

— czynnik czasu w hipotezie normy prawnopodatkowej	89
1. Czas jako przestrzeń realizacji podatkowego stanu faktycznego	89
1) Teoretyczne koncepcje determinacji podatkowego stanu faktycznego przez upływ czasu	
— ujęcie podmiotowe i przedmiotowe	89
2) Modele kształtowania podatkowego stanu faktycznego ze względu na upływ czasu	96
3) Instrumenty dostosowania długotrwałych podatkowych stanów faktycznych	
do zdolności płatniczej podatnika	102
4) Element czasu w podatkowych stanach faktycznych o charakterze jednorazowym	111
a) Czas jako przesłanka powstania obowiązku podatkowego	111
b) Kumulacja podatkowa w przedziale czasu	115
2. Czas w konstrukcji przedmiotu opodatkowania	125
1) Metody kształtowania zakresu przedmiotowego podatku	125
2) Przesłanki opodatkowania należnego świadczenia na rzecz podatnika	129
3) Skutki opodatkowania świadczenia należnego podatnikowi	133
4) Element czasu w kształtowaniu obiektu zachowania podmiotu podatkowego	138
3. Oddziaływanie czasu na zakres podmiotowy podatku	147
1) Istnienie podatnika a przestrzeń realizacji podatkowego stanu faktycznego	147
2) Problem klasyfikacji przysporzeń majątkowych dotyczących dziecka poczętego	148
3) Konsekwencje śmierci podatnika podczas realizacji podatkowego stanu faktycznego	155

Rozdział IV. Konkretyzujące znaczenie czasu oraz jego konsekwencje

— czas jako element dyspozycji normy prawnopodatkowej	161
1. Czas jako kryterium konkretyzacji powinności podatkowej	161
1) Miejsce czasu w strukturze dyspozycji normy prawnopodatkowej	161
2) Ustawowy termin zapłaty a zdolność płatnicza podatnika	164
2. Modyfikacje oddziaływania elementu czasu ujętego w treści dyspozycji normy	
prawnopodatkowej	169
1) Charakter prawny terminu płatności podatku	169
2) Problem dopuszczalności skracania ustawowego terminu płatności podatku	170
a) Zaliczka podatkowa i jej związek z terminem płatności	170
b) Abonament podatkowy jako modyfikacja terminu spełnienia świadczenia	
podatkowego	171
c) Zabezpieczenie wykonania zobowiązania podatkowego jako alternatywa	
do skracania terminu płatności podatku	174
3) Wydłużenie terminu świadczenia należności podatkowej	176
a) Charakter i przedmiot modyfikacji	176
b) Motywy zmiany terminu płatności podatku	179
c) Zagrożenia związane z modyfikacją terminu płatności podatku	182
d) Ograniczenia w modyfikowaniu terminu zapłaty podatku	186
3. Konsekwencje nieuiszczenia należności podatkowej w terminie	200
1) Odsetki za zwłokę jako skutek naruszenia terminu płatności podatku	200
2) Motywy stosowania odsetek za zwłokę	201

Spis treści

3) Ustawowa konstrukcja odsetek za zwłokę w świetle teoretycznych założeń ich stosowania	205
a) Ograniczenia w naliczaniu odsetek za zwłokę	205
b) Sposoby ochrony podatnika przed ryzykiem narastania odsetek za zwłokę	206
c) Dyskusyjne elementy konstrukcji odsetek za zwłokę	211
— Problem oprocentowania zaległej zaliczki podatkowej	211
— Konsekwencje uiszczenia podatku w niewłaściwym okresie rozliczeniowym	215
 Rozdział V. Umarzające oddziaływanie czasu — wygaśnięcie uprawnień wierzyciela podatkowego oraz ustanie powinności podatkowej przez upływ czasu	
1. Geneza oraz skutki przedawnienia w prawie podatkowym	220
1) Istota przedawnienia obowiązku oraz zobowiązania podatkowego	220
2) Uzasadnienie umarzającego oddziaływania czasu na powinność podatkową	224
3) Przedawnienie zobowiązania podatkowego a upływ terminu zawitego	226
2. Kontrowersje wokół przedawnienia oraz motywy stosowania tej instytucji w prawie podatkowym	227
1) Ewolucja stosunków społecznych jako przyczyna przedawnienia roszczeń	227
2) Etyczne oraz prawne wątpliwości co do instytucji przedawnienia w prawie podatkowym	229
3) Prawne motywy stosowania przedawnienia w prawie podatkowym	232
a) Problem utraty znaczenia podatku jako źródła dochodów budżetowych	232
b) Utrudnienia dowodowe ujawniające się z upływem czasu	233
c) Ewolucja zdolności płatniczej podatnika jako sens stosowania instytucji przedawnienia	236
3. Przedawnienie oraz jego funkcja w ujęciu normatywnym	239
1) Stabilizujące oddziaływanie upływu czasu w świetle Ordynacji podatkowej	239
a) Przejawy wykorzystywania przedawnienia dla kształtowania bezpieczeństwa prawnego	239
b) Dyskusyjne elementy instytucji przedawnienia jako narzędzia budowy stabilnego porządku prawnego	241
— Upływ czasu jako okoliczność wyłączająca uchylenie decyzji podatkowej w następstwie wznowienia postępowania oraz wykluczająca stwierdzenie jej nieważności	241
— Skutki upływu terminu przedawnienia przed doręczeniem ostatecznej decyzji podatkowej	243
2) Elementy konstrukcji przedawnienia ograniczające stabilizujące oddziaływanie tej instytucji	251
— Problem początku biegu przedawnienia w ujęciu normatywnym	252
— Przerwanie biegu przedawnienia na skutek podjętej czynności egzekucyjnej	254
— Odnowienie biegu terminu przedawnienia	256
Zakończenie	263
Bibliografia	273